

**Is it not so, that – לאו אף על גב דכוונתו להזיק אפילו הכי פטורין –
even though their intent is to damage, nevertheless they are exempt!**

OVERVIEW

The גמרא asks that it is not necessary for the תורה to teach us the חיוב of קרן, for it can be derived through a ק"ו from שן (if שן [which is אין כוונתו להזיק] is חייב, then certainly קרן [which is כוונתו להזיק] should be חייב). The גמרא refutes this ק"ו, for we can say that קרן is similar to עבד ואמה who are פטורין even though¹ להזיק (and therefore the תורה must write קרן). (קרן responded that this refutation is incorrect, for by עבד ואמה there is a טעמא רבה why they are פטור, namely יקניטנו רבו, which is inapplicable by קרן. We cannot compare the two. תוספות will discuss various difficulties inherent in this גמרא.

עבד ואמה asks on the initial comparison to תוספות:

ואם תאמר עבד ואמה גופיה נילף מקל וחומר² דשן להתחייב³ -

And if you will say; let us derive by עבד and אמה themselves, that the owner is חייב, through a ק"ו from שן? -

כיון דאכתי לא ידע טעמא דשמא יקניטנו רבו⁴ -

Since the גמרא did not know as of yet the reason of 'perhaps his master will antagonize him'.

תוספות asks an additional question:

ועוד קשה כיון דידע רישא דמתניתין דמסכת ידיים (פ"ד מ"ז) -

And there is an additional difficulty; since the questioner knew the beginning of this משנה in מסכת ידיים (תוספות will now prove that he knew of the משנה) -

מדנקט עבד ואמה ולא נקט עבד ואשה⁵ אם כן מסתמא ידע סיפא -

for he mentions עבד ואמה and does not mention אשה. It is therefore assumable that the questioner knew the end of the משנה, which explains why עבד ואמה are פטור; the same

¹ This seems to be a regular יוכיח.

² If by שן where it is אין כוונתו להזיק, nevertheless it is חייב, then by עבד ואמה, where it is להזיק, he should certainly be חייב.

³ The questioner here does not argue the logic that כוונתו להזיק is a cause for חיוב; rather he has a יוכיח (which refutes the ק"ו), that by עבד ואמה even though it is להזיק, nevertheless it is פטור. What is the basis for assuming that by עבד ואמה the master is פטור. There is no פסוק that exempts עבד ואמה from payment. How did the מקשן understand this, since he agrees to the logic that כוונתו להזיק is a reason לחיוב?!

⁴ If the מקשה would have known the טעמא רבה of יקניטנו רבו, שמא יקניטנו רבו, he would have not brought עבד ואמה as a יוכיח; for obviously this טעמא רבה is not applicable by קרן.

⁵ See previous תוס' ד"ה מידי.

explanation that the גמרא states here, namely יקניטנו רבו. How can he ask from ואמה, since there is a special reason there (which is not applicable by קרן), as רב אשי subsequently points out?!

תוספות asks another question:

ועוד קשה דעבד ואמה כשאין כוונתן להזיק נמי פטירי ואם כן מאי מייתי -

And there is another difficulty; for by עבד ואמה they are also פטור when there is no intention to cause damage; so why does he bring עבד ואמה **into the picture.** Their פטור is not dependent on כוונתו להזיק or not; they are always פטור. The גמרא is attempting to refute the ו"ק (from שן) and prove (from ואמה) that כוונתו להזיק is not a cause for חיוב (as opposed to חיוב which may be a cause for חיוב). This cannot be derived from עבד ואמה⁶ (for they are פטור in all cases).

In summation; תוספות asks three questions: 1) How did the מקשן understand why עבד ואמה are פטור (since presumably he was not aware of the רבה), 2) Why indeed was the מקשן not aware of the רבה (since it is in the same משנה as the דין of ואמה), and 3) עבד ואמה are always פטור (whether שלא בכוונה or בכוונה) how does it relate to us where we insist that only בכוונה should be פטור?!

תוספות answers:

ויש לומר דשפיר הוה ידע המקשה טעמא דשמא יקניטנו רבו⁷ -

- שמא יקניטנו רבו the questioner knew of the reason ואפילו הכי⁸ פריך כיון דעבד ואמה פטורין ואפילו באין כוונתן להזיק -

פטור; But nevertheless he challenges (the ו"ק), for since an עבד ואמה are always פטור; even when there is no intent to cause damage -

ואף על גב דלא שייך טעמא דשמא יקניטנו רבו דאנוס הוא -

And even though (in a case where אין כוונתו להזיק) the reason of רבו is not applicable, for the עבד ואמה did it accidentally; nevertheless we maintain that the owner is פטור. The reason why the owner is פטור even when אין כוונתו להזיק is -

דפעמים דנתכוונו ויאמרו לא נתכוונו לכך פטירי בכל ענין נמצא שכוונתן גורם הפטור⁹ -

Because occasionally the עבד ואמה have intent to damage (for their owner antagonized them), and they will claim we had no intent (to make sure that the master pays); therefore they are פטור in any event. It turns out that their intent causes the exemption in all cases, whether or not there was כוונה. Therefore once we see by עבד

⁶ We see that שן which is אין כוונתו להזיק is חייב as opposed to עבד ואמה who are פטור.

⁷ תוספות presumed this in question # 2.

⁸ Once תוספות assumes that the מקשן knew the טעמא רבה, there is then a greater question; how can we compare עבד (where there is a רבה) to קרן (where טעם does not exist). תוספות addresses this.

⁹ When there was כוונה by the עבד ואמה, then obviously the master is פטור because of the יקניטנו; and even if there was no כוונה, he is still פטור, for if he would be חייב by שלא בכוונה, then the עבד would be בכוונה and claim it was in order to be מחייב the master who antagonized him. The cause of פטור by שלא בכוונה is the concern of כוונה. See (however) following footnote # 10.

that even in a case where there is no טעמא רבה (by אין כוונתו להזיק) there is still a פטור, based on the cause of להזיק; this teaches us that כוונתו להזיק causes a פטור even when there is no טעמא רבה - **הכא נמי קרן שכונתו להזיק יש לנו לפוטרו**¹⁰ -

So here too by קרן, where his intent is to damage, we should also exempt the owner (even though there is no טעמא רבה, as long as it is כוונתו להזיק, just like by ואמה).¹¹

The three questions of תוספות are answered. The first two questions fall aside since the מקשן is aware of the טעמא רבה. The third question (of תוספות) forms the basis of the מקשן ואמה. מקשן are always פטור even when there is no טעמא רבה. The reason for this is because of the concern of כוונתו להזיק. This proves that כוונתו להזיק causes a פטור even when there is no direct טעמא רבה; the same should apply by קרן.

explains the refutation of the questioner:

ורב אשי פירש דאפילו באין כוונתו להזיק איכא טעמא רבה:¹²

And רב אשי explained that even by אין כוונתו להזיק there is sufficient cause to exempt the owner. We are concerned that even though they claim that it was בכוונה, but there is always the concern that it was בכוונה and there is the טעמא רבה.

SUMMARY

The מקשן was aware of the טעמא רבה. This פטור of עבד extends even to בכוונה, where there is no טעמא רבה; but there is the concern of כוונה. This proves that כוונה causes the פטור. רב אשי maintains that the טעמא רבה causes the פטור.

THINKING IT OVER

¹³What is the essential difference between the מקשן of 'ג וכו' and עבד ואמה לאו אע"ג וכו'?

¹⁰ If כוונתו להזיק is a cause for חיוב, it would seem irrational that by עבד ואמה שלא בכוונה (where they should be חייב) they are פטור on account of כוונה! See מהר"ם. The פנ"י adds that if כוונתו להזיק is a cause for חיוב, then the owner should be מדינא חייב. It is only a תקנת חכמים based on יקניטנו that the owner is פטור. How can we then exempt the owner by שלא בכוונה because of a חשש of כוונה, if כוונה itself is inherently חייב?! [It is a תקנתא לתקנתא!] However if we maintain that by כוונה the owner is פטור מדינא (for he is an אנוס), then we can understand the תק"ה to extend the דין even by כוונה, out of concern that he may do it בכוונה and claim it was שלא (אנוס). This proves that כוונתו להזיק is a cause for פטור, on account of אנוס; the owner could not control him (and not because of יקניטנו; it is understood that an עבד can damage בכוונה because he is angry at the גזק, not at his master. [The שמא יקניטנו of פטור is for when he claims it was כוונה and we are concerned that it is כוונה because רבו כוונה]). The same should apply to קרן (that the owner is considered an אנוס since it is כוונתו להזיק).

¹¹ However by שן where there cannot be any כוונתו להזיק it is always חייב.

¹² Even if כוונתו להזיק is a cause for חיוב (and מדינא the master should be חייב), nevertheless, on account of יקניטנו, the concern is so strong that the עבד will always do it בכוונה and claim it was כוונה, in order to obligate his master. It is more than a mere concern; it is closer to a certainty. There is no other choice but to institute this (one) תקנה that the master is always פטור whether בכוונה or כוונה.

¹³ See חדושי ר"ג אות צה.